

Šizoanaliza protiv psihoanalize¹

“Ako bismo natjerali psihoanalitičara da uđe u oblast produktivnog nesvjesnog, on bi se osjećao potpuno izgubljen sa svojim pozorištem kao glumica iz *Comedie-Française* u fabrici, kao sveštenik iz Srednjeg vijeka pored industrijske pokretne trake.”²

Prema sopstvenom svjedočenju, Žil Delez i njegov dugogodišnji prijatelj i saradnik Feliks Gatari su tokom šestdesetih godina prošlog vijeka prisustvovali seminarima proslavljenog “francuskog Frojda”, Žaka Lakana.³ Uz pomoć strukturalizma i lingvistike, Lakan je tih godina postavljao frojdosku psihoanalizu na nove temelje, temelje koji će joj pomoći da prevaziđe ono što je u Frojdu predstavljalo naslijeđe devetnaestog vijeka: mehanicističko razumjevanje funkcionisanja organizma i biološki determinizam. U isto vrijeme, i u jasnom kontrastu prema spokojnoj i sofisticiranoj, intelektualnoj atmosferi Lakanovih predavanja, svijet političkih zbivanja je bio u permanentnom previranju. Rat u Vijetnamu, sovjetska intervencija u Čehoslovačkoj, dešavanja tokom proljeća i ljeta 1968 širom svijeta urušili su konsenzus o bazičnim vrijednostima zapadne civilizacije iskovan pod američkim pritiskom poslije Drugog svjetskog rata. Sve je izgledalo moguće, pa nije ni čudno da je jedan od najpopularnijih slogana tih godina glasio: “Budimo realistični, zahtjevajmo nemoguće.”

U takvom jednom društveno-političkom vrtlogu “kritike svega postojećeg” (Marks) i delegitimacije tradicionalnih autoriteta i institucija, Delez i Gatari dolaze na ideju da i psihoanalitička doktrina, tada već zašla u sedmu deceniju postojanja (ako se za rođenje psihoanalize uzme objavljivanje Frojdove knjige *Tumačenje snova* gdje on po prvi put izlaže psihoanalitički metod), treba da bude potvrđena istom, kritičkom tretmanu. Rezultati njihovog kritičkog pristupa psihoanalizi predstavljaju predmet ovog rada u kojem će biti ne samo predstavljeni, nego i sami kritikovani.

Delez i Gatari u psihoanalitičkim konceptima i metodama naziru ono što se može nazvati tajnim savezom sa autoritarnim silama koje održavaju nepromjenljivim društveni i politički status quo. U skladu sa fragmentom citiranim na početku, oni se pitaju što uopšte može da radi sveštenik psihoanalize sa svojim Edipom, Hamletom i ostalim pozorišnim likovima tamo gdje je potrebno, kroz otvorenu pobunu, do temelja srušiti stari i izgraditi novi poredak stvari, tamo gdje je potrebno “prevazići” i “prevladati” sve postojeće vrijednosti. Odbacujući psihoanalizu kao staromodnu i konzervativnu, Delez i Gatari osmišljavaju pobunjeničku, psihološku terapiju kojoj daju ime šizoanaliza i u kojoj vide alternativu psihoanalizi. Međutim, da li su pravu? Da li je psihoanaliza baš toliko represivna da joj je potrebna alternativa? I da li je, sa svoje strane, šizoanaliza toliko progresivna da omogućava i pospješuje nastajanje i održavanje upravo onakvog pobunjeničkog stava koji je potreban za šire društvene promjene? To su neka od glavnih pitanja na koja ću pokušati da odgovorim u stranicama koje slijede. Ali da krenemo od samog početka. Od *Anti-Edipa*.

Edip i Anti-Edip

Svoj prvi kolaborativni projekat, s početka sedamdesetih godina prošlog vijeka, Delez i Gatari su nazvali *Anti-Edip*. U ovoj knjizi koja je vrlo brzo ostvarila veliku popularnost u anarho-ljevičarskim krugovima, Edip predstavlja ne samo jednog od najznačajnijih simbola psihoanalitičke misli, nego se koristi i kao sinonim za samu psihoanalizu. Naime, namjera Deleza i Gatarija je bila da društvenu sudbinu psihoanalize prikažu kao jednu vrstu edipalnog putovanja gdje bi glavne destinacije bile konformizam, subordinacija pojedinca (porodičnoj) tradiciji, zatim osjećaj krivice, kao i želja za kaznom (mazohizam). Svi ovi elementi su zaista prisutni u Frojdovoj edipalnoj priči, ali Delez i Gatari ih stavljaju u prvi plan, težeći time da diskredituju psihoanalitički metod kao mogući konceptualni aparat individualne i društvene emancipacije. Drugim riječima, oni u Edipu (i edipalnim promišljanjima) vide manje ili više otvoreno ograničavanje mogućnosti u definisanju onoga što je u društvu potrebno mijenjati.

Delez i Gatari usmjeravaju najoštriju kritiku prema onome što nazivaju psihoanalitički “familijalizam”.⁴ To je ideja da institucija porodice - struktura trijade otac-majka-dijete - predstavlja neophodnu medijaciju (posredovanje) za djetetove libidinalne investicije u političku i društvenu zajednicu. To znači da čak i u svom odraslom dobu, pojedinac nikada ne prestaje da bude dijete jer sve odnose u zajednici nastavlja da percipira kao odraz porodične dinamike. Pa se tako, na primjer, politički lider, šef na poslu i general u vojsci vide kroz prizmu uloge oca, a svi objekti ljubavi kroz prizmu uloge majke. Zbog toga, tvrde Delez i Gatari, i nije iznenađujuće što se odnosi pokornosti i kontrole neprekidno u društvu umnožavaju. Njihova matrica je, naime, uspostavljena u djetinjstvu kroz libidinalnu ekonomiju porodičnog trougla.

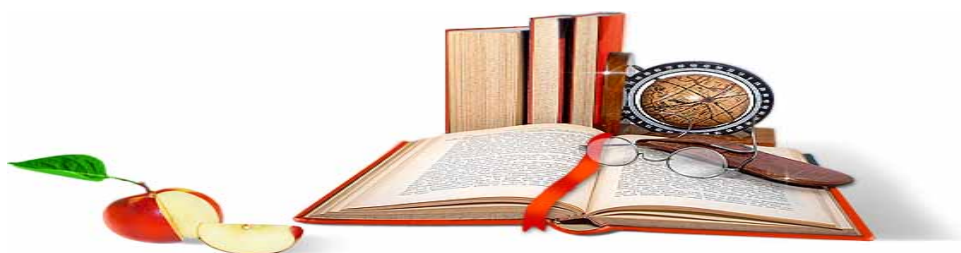
Nasuprot tome, Delez i Gatari su ubjeđeni da se direktno, neposredovano investiranje u društveno-političku sferu dešava od samog početka djetetovog života. Oni odbijaju da prihvate porodicu kao primarnu i autonomnu instancu koja dominira nad djetetovim libidom. U stvari, po njihovom mišljenju, ne samo da ne treba posmatrati društvene odnose kroz porodičnu strukturu, nego je ispravnije upravo suprotno. Porodičnim odnosima se mora pristupiti kroz (već) unaprijed dati okvir odnosa između libida i društva. Drugim riječima, roditelji nisu kreatori djetetovih odnosa sa društvom, nego samo “agenti” instrumentalizovani od strane društva da usmjere djetetov libido u pravcu statusa quo.⁵ To znači da je cijelokupna freudovska edipalna dinamika tj. paternalističko učenje djeteta moralnim vrijednostima jedna vrsta izvedenog psihološkog fenomena koje je vezano za specifični društveno-politički poredak.⁶

Stoga se može zamisliti i društvo u kome Edipa ne bi bilo. Zato Delez i Gatari i tvrde da je psihoanalitičko insistiranje na univerzalnosti Edipovog kompleksa, u zadnjoj instanci, motivisano ideološkom podrškom postojećem statusu quo. Insistirajući da je bez Edipa društvena zajednica nemoguća, psihoanaliza potiskuje činjenicu da su edipalni odnosi proizvod jednog specifičnog društveno-političkog miljea i kao takvi podložni dubokim promjenama. Po mišljenju Deleza i Gatarija, ovo psihoanalizu svrstava na stranu onih tehnika represivnog statusa quo čija je suština stvaranje poslušnih, mazohističkih subjekata.

---- OSTATAK TEKSTA NIJE PRIKAZAN. CEO RAD MOŽETE
PREUZETI NA SAJTU WWW.MATURSKI.NET ----

[BESPLATNI GOTOVI SEMINARSKI, DIPLOMSKI I MATURSKI TEKST](http://WWW.SEMINARSKIRAD.ORG)
RAZMENA LINKOVA - RAZMENA RADOVA
RADOVI IZ SVIH OBLASTI, POWERPOINT PREZENTACIJE I DRUGI EDUKATIVNI MATERIJALI.

WWW.SEMINARSKIRAD.ORG
WWW.MAGISTARSKI.COM
WWW.MATURSKIRADOVI.NET

NA NAŠIM SAJTOVIMA MOŽETE PRONAĆI SVE, BILO DA JE TO [SEMINARSKI](#), [DIPLOMSKI](#) ILI [MATURSKI](#) RAD, POWERPOINT PREZENTACIJA I DRUGI EDUKATIVNI MATERIJAL. ZA RAZLIKU OD OSTALIH MI VAM PRUŽAMO DA POGLEDATE SVAKI RAD, NJEGOV SADRŽAJ I PRVE TRI STRANE TAKO DA MOŽETE TAČNO DA ODABERETE ONO ŠTO VAM U POTPUNOSTI ODGOVARA. U BAZI SE NALAZE [GOTOVI SEMINARSKI, DIPLOMSKI I MATURSKI RADOVI](#) KOJE MOŽETE SKINUTI I UZ NJIHOVU POMOĆ NAPRAVITI JEDINSTVEN I UNIKATAN RAD. AKO U [BAZI](#) NE NAĐETE RAD KOJI VAM JE POTREBAN, U SVAKOM MOMENTU MOŽETE NARUČITI DA VAM SE IZRADI NOVI, UNIKATAN SEMINARSKI ILI NEKI DRUGI RAD RAD NA LINKU [IZRADA RADOVA](#). PITANJA I ODGOVORE MOŽETE DOBITI NA NAŠEM [FORUMU](#) ILI NA

maturskiradovi.net@gmail.com

ZABILJEŠKE

¹ Ideje koje iznosim u ovom radu detaljnije su obrađene u mojoj knjizi *Liberating Oedipus? Psychoanalysis as Critical Theory* (Lanham, MD: Lexington Books/Rowman & Littlefield, 2007), a posebno u njenom četvrtom poglavlju. Ova knjiga još uvijek čeka svog prevodioca na neki od južnoslovenskih jezika, iako je moguće pronaći u bibliotekama najpoznatijih svjetskih univerziteta, kao što su Harvard, Jejl, Stenford, Kolumbia, Oksford, Kembridž, itd.

² Gilles Deleuze i Felix Guattari, *Anti-Oedipus: Capitalism and Schizophrenia*, trans. Robert Hurle, Mark Seem and Helen R. Lane (Minneapolis: University of Minnesota, 1983), 113. Svi prevodi sa engleskog u ovom radu su moji sopstveni.

³ Gilles Deleuze, *Negotiations, 1972-1990*, trans. Martin Joughin (New York: Columbia University Press, 1995), 13.

⁴ Deleuze and Guattari, *Anti-Oedipus*, 51-52. Oni čak koriste i sintagmu “sveta familija” pozajmljenu iz Marksove kritike mladih Hegelijanaca, ismijavajući tako skriveni afinitet koji vide između psihoanalize i represivnog paternalizma hrišćanstva.

⁵ Deleuze and Guattari, *Anti-Oedipus*, 91, 97. Vidjeti takođe i Gilles Deleuze and Felix Guattari, *A Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia*, trans. Brian Massumi (Minneapolis: University of Minnesota Press, 1987), 29-30.

⁶ Drugim riječima, pojedinac ne odrasta kao podržavalac autoritarnih normi zato što je imao striktnog, autoritarnog oca, nego zbog toga što odrasta u društvu koje je uslovalo pojavu striktnih, autoritarnih očeva i majki koje ih vole.